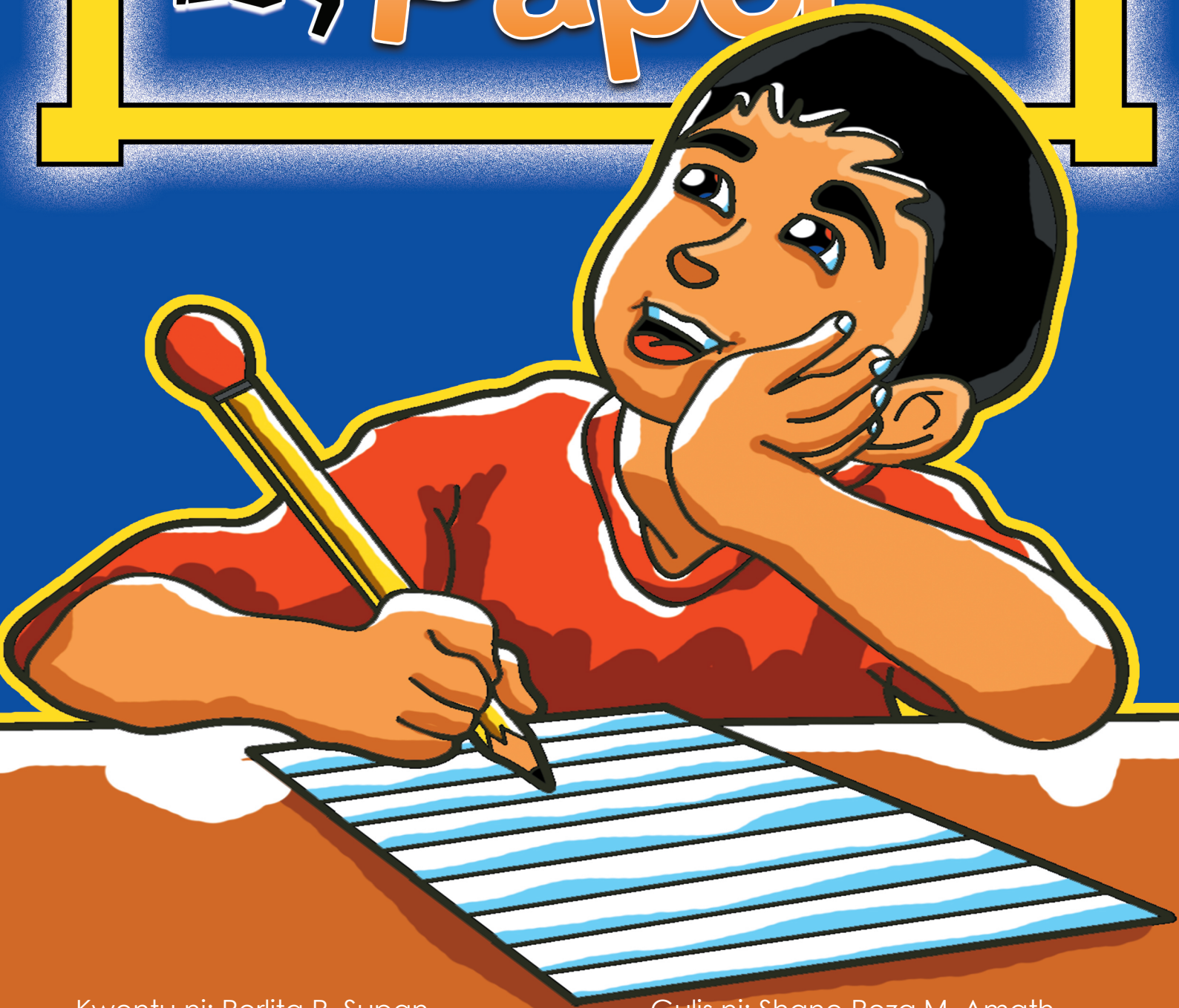

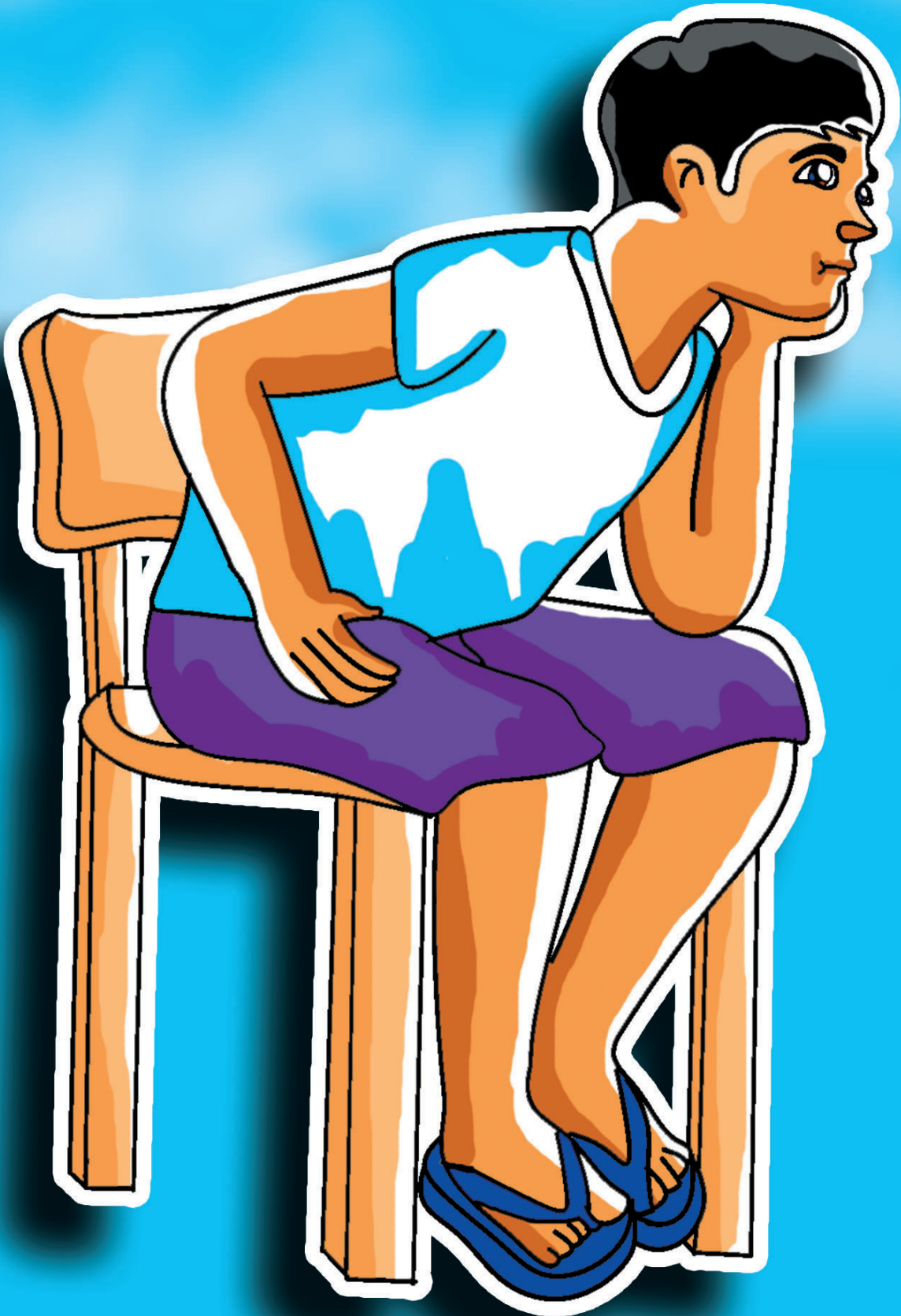
LEAPIS

buy Paper

Kwentu ni: Perlita P. Supan
Mamialis Habi: Michael M. Gonzales
Magsuri hên Habi: Robert S. Valencia
Magsuri: Ruby M. Jimenez PhD

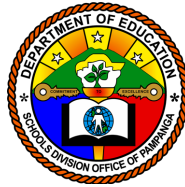
Gulis ni: Shane Reza M. Amath
Lapat Ian: Erwin H. Iruma
Shane Reza M. Amath

Layih ha Pamakamuwang

- *Maipaikit ta pamanlabi ha kaganawan dinyag hên Apu Namalyari buy ha biyaya Na ha pamagitan pamipakit ng kaalagaan hên pag-asa ta êmên makwa ya tagumpay
ESP3PD-IVc-i-9*
- *Matêbay ya mani kutang patungkul ha tekstu ya binaha (kwentu) F3PB-Id-3.1*
- *Magamit ta pangngalan ha pamisaysay patungkul ha mani tau, lugal, buy bagay ha alah
F3WG-Ia-d-2*

DEVELOPMENT TEAM

Kwentu ni: Perlita P. Supan

Mamialis Habi: Michael M. Gonzales

Magsuri hên Habi: Robert S. Valencia

Magsuri: Ruby M. Jimenez PhD

Gulis ni: Shane Reza M. Amath

Lapat lan: Erwin H. Iruma

Shane Reza M. Amath

Learning Resource Manager:

Ruby M. Jimenez PhD

Education Program Supervisor

Learning Resources Management and Development Section

PAMPANGA

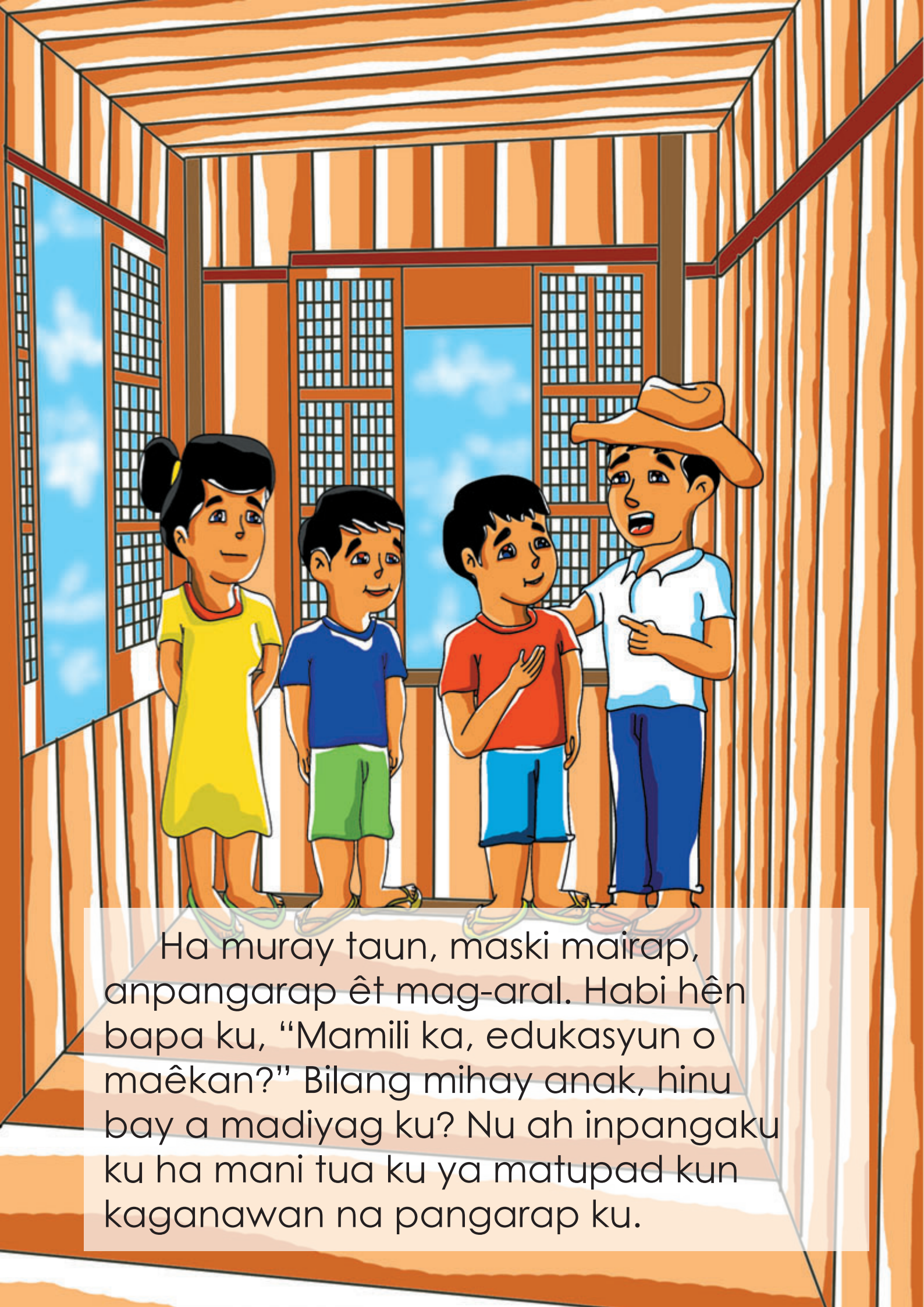
LEAPIS

buy Paper

Hiku hi Pepe, taga-Pampangang ubat ha mairap a pamilya. Anpairi ha bung-uy, ayin mangêd a dan buy ayin kurentê. Ya mani tua ku ay ahê nayari ha pamag-aral. Panay pananêm bêngat buy pangayu ya pan ikabyay la.

Ha muray taun, maski mairap, anpangarap êt mag-aral. Habi hên bapa ku, “Mamili ka, edukasyon o maêkan?” Bilang mihay anak, hinu bay a madiyag ku? Nu ah inpangaku ku ha mani tua ku ya matupad kun kaganawan na pangarap ku.

Pan-umawah hên allu, umpisay nan mami-unat but-oh. “Kaka Pepe, anlayangên aku,” habin Lando. Ingalu buy tsibku ya natanam ku balang habtan na. Ungnuy pirasun kamutsi buy ma-ih ya baun naên êmên magkamain laman na bituka naên. Kaarap naên na nabata a ahuk nin karbun. Ayin kay madiyag nu ahê têêhên na irap buy dêp. “Lando, pêrad da têêh pun, maalih kitamu itaman ha irap.”

“Kaka, anpintuu ka êt kaya ya makaalih kitamu ha kairapan? Ya imbis lapis buy papel ya antalnên ta, hata kal-atan kayu buy karbun na kaarap ta.” Aku maliwaan na hinabi hên patêl ku. Hinabi naya anpamiyay nakêm buy pusu ku. “Mahampat hi Apu Namalyari, maski hinu êt ay ana kitamu paulyan.”

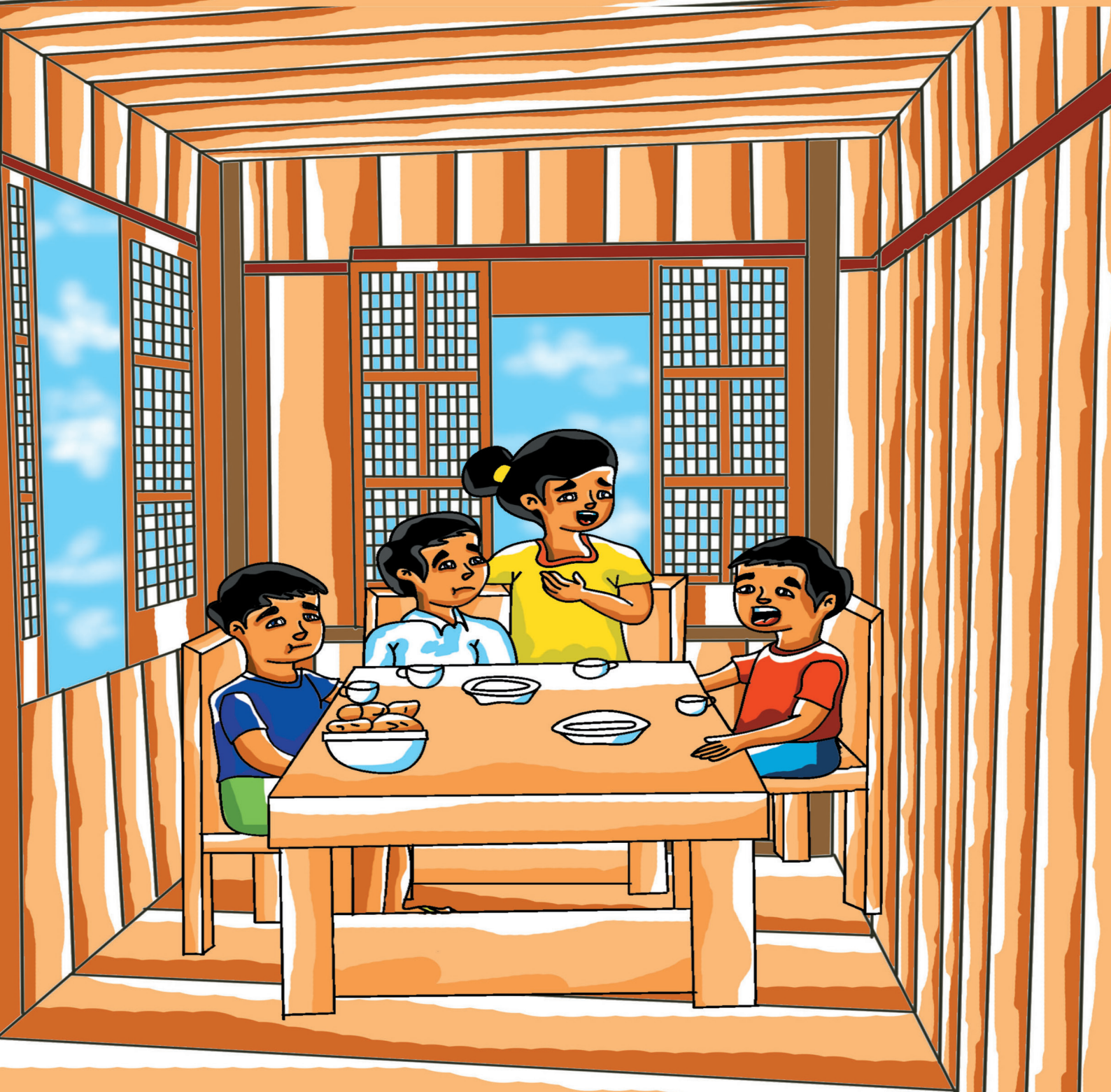
ULINGAN NANG DARANG LITA

Nayari a mihay allun pag-ubra, oras anan pan-muli. “Pepe, ayin akun maidin hapaêg, main kaw pun êt utang,” habin Darang Lita, main atag pangarbunan. “Kaka Pepe, ayin kitay na êt tsikap hapaêg allu?” “Awya, mamawi kita tana nubukah,” ya têbay ku. Nakadiyag kay apat ta sakun uling. Nu ah main utang hi Bapa, ayin kaya êt tsikap. Nuli kay hên napagal gêtan na ayin pag-asa.

“Mani anak, mita kaw na di, nakaapag ana ya apunan tamu. Pasensiya kawna, kamutsi buy kape bêngat ta apunan tamu. Ungnuy linggu anan ayin ubra ya bapa muyu. Ayin akinan mautangan na tsindaan baydi. Dungul buy angaw a ankaranasan ku. Nakisabay êt ta panhumakit pagaw bapa muyu. Nu main akun bêngat madiyag mani anak, nu ah ayin talaga.”

“Indu, main kan madiyag,” ya tēbay ku. “Hinuy madiyag ku Pepe?” kutang ni indu. “Main na ku êt kayan madiyag?” pahan na êt. “Indu, Bapa, payagan muyu kun mag-aral ha bayan,” buu ya pusu buy tubag kun hiling ha mani tua ku.

Nam-ih hên pahiwatig hi Bapa ha kahilingan ku. “Anak, êmên kan mag-aral ayin kitamu nin pera? Hika bêngat ta pan-asaan ku ya mansumaup kangku. Matêêh mu kayan maikit ta pamilya mu ya ayin maêkan? Mabhuy ka kayan edukasyon nu anlayangên na bituka mu?” Miha bêngat ta naitêbay ku, “Bapa, edukasyon na têbay ha anlayangên na bituka.”

Baydu, kinumara tana ya inawaên ni Bapa, antanamên ya tubag. Hiku itaman pan-ituluy ku ya hangarên buy atsi ha nakêm ku. “Mangmang kitamu hên in-anak, gêtan tamu êt anggân tumua kitamu? A kitamu kayan manyag paralan êmên maputuh? Hênta a tamu hubukên na ankatsila a pag-asa, ya pamag-yari ha pamag-aral?”

“Nu aku manubag buy maghipêg ha pamag-aral, mapilalamu kitamu hên biktima nin kamangmangan ha biyay, kamangmangan ha tsikap ya mamigapuh ha pagkatau tamu.”

Balang habi ya kusan mag-awah ha bêbêy ku ay êmên utuh ha ubat ha pusu buy nakêm ku. Sulu bêngat ta ya anpakamuwang pinihabyan naên.

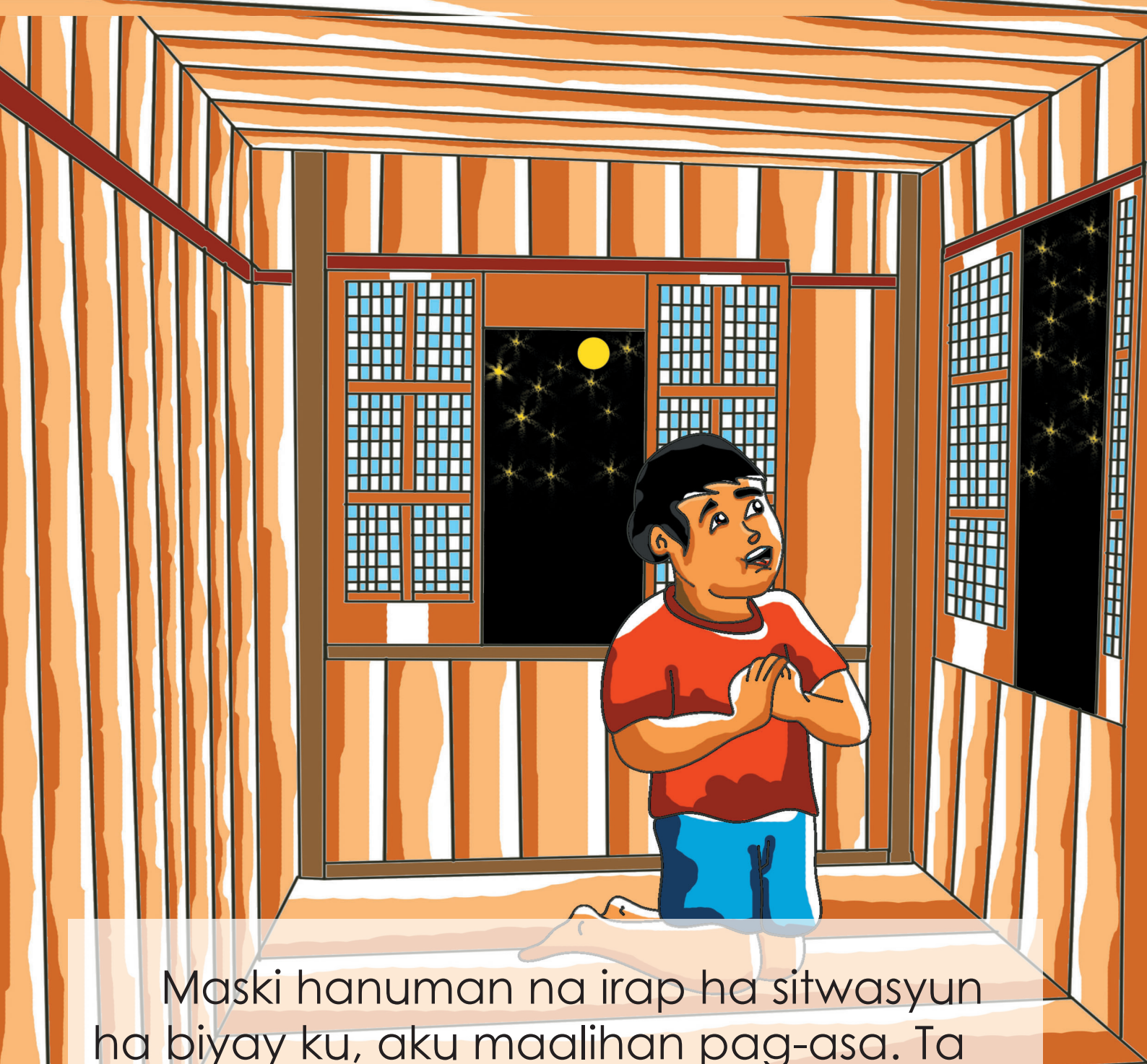

Kaibukahan, biglan napakarani hi Bapa. Talan na mihay lapis buy papel. “Anak, hata lapis buy papel.” Bayrun nantulu ah luwa ku, luwa hên pahalamat. “Bapa, aw-anpayagan muyu kinan mag-aral?” “Pasensiya kayna anak ku, nu a kay matubag. A matubag a nag-aral, ta nalimuan kaya yin maipakan kamuyu.” Tsinakêh ku hi Bapa hên maigêt. “Bapa, mag-aral akun mahampat.”

Napakarani kangku hi Lando. Pinilamu nan in-gawang a daan na bag buy sandal. “Kaka, para kamu ya hatsi, regalu kangku ni Dara Josie. Muwang ku ya mas kailangan mu ya hatsi. Muwang ku ya nabuyut minan labay mag-aral.” Hapaêg ta nilumatêng ana ya tama a panaun buy oras. Miha bêngat ta napaipahuk ha ihip ku habaytun oras, “Halamat Apu Namalyari, Hika ya sikan buy armas ku.”

Maski hanuman na irap ha sitwasyun ha biyay ku, aku maalihan pag-asa. Ta alwa bêngat para kangku, nu a para ha pamilya ku. Migit ha kaganawan, buu a pusu kun pahalamat kan Apu Namalyari. “Hika ya magbalay kangku. Mal-at man na pagsubuk ka lumatêng, amu ku tinalikuran. Hika ya nangapuap hên pusu buy pagkatau ku,” ya labay buy dahal ku kan Apu Namalyari.

Ha lumatêng a pahukan, labin-apat ta taun na kina, mag-umpisa ha una ya takbang. Maski hanuman na êlêw la kangku, a mag-in hadlang. A kaparihu hên ugali ni Boyong, kalalaki ku. “Pepe, nalêngê ku mag-aral ka kanu ha pahukan. Atsi ka pun kanu ha una ya takbang? Mintuu ka kangku, kailyan la ka, panay tukhuên a maranasan mu.” Aku pinatulan hi Boyong, ta lalo nakun pinatubag.

MABABANG PAARALAN NG LAUG

Kabay panlumataêng hên allu ya anpaka-êngganan ku, allun pagpalista ha eskwela. Main mihay tua ya nakihabi kanaên. “Dara, mali lawêh ha pila ya nalaku muyu. Ha paka ya pila hên para ha *high school*.” Habaytun oras nakatanam, akun ingalu kan Indu. “Dara, tua aku ni Pepe, ha una yan takbang. Atsi kay ha tama a pila, halamat ha paalala.”

Nayari ah makara a allu ya atsi ha eskwela, luway oras itaman bitaên pauli ha bali naên. Labay ku dayi mangan ta main kay ankadanan na tsindaan. Nu ah ayin akun pera ya panaliw, nagpêrêng aku tana. Hinabi ku tana, “Main all kahaliw aku êt bêngat.” Lamuy layang, nahira êt ta daan sandal ku. Nabuytu man na sandal ku, ituluy ku êt ta pamag-aral.

Panlumataêng ha bali, hinambal kay masikan na angaw ni Darang Marta, magtsinda ha lugal naên. “Wêy, Maria! Mamayad kawnan utang muyu! Marêng-êy kaw itaman! Nakwa muyu êt paaralên hi Pepe, maêkan bay ayin kaw!” Akina natêêh ta nakitbay akina, “Darang Marta, pasensiya kayna ha utang naên. Mamayad kay itaman, buy hiku ya mamigawang kamuyu.”

Nayari a apunan naên, naikit ku ya kabilugan nin buwan kaban nakaiknu aku ha paburitu kuy iknuan. Hinabin Bapa, ya hi Apu Namalyari kanu ay anpairi ha buwan. Hiya kanu ya anpamih hên hinaang ha narêglêm a yabi. “Nilabi naên na buwan, hênta main mairap buy mayaman na tau? A maari hên pantay-pantay tana ta êmên mahiglan kaganawa? Ta êmên ayin patsian buy irap biyay.”

Lumatêng a unan allu hên pahuk ha eskwela. Ha taun kuy labin-apat, hapaêg akun bêngat nakapag-aral. Luway oras a bitaên ku. Panbatahan ku ya masikan na lanêm ilug. Bitaên na makara ah taytay ya diyag ha kawayan. Kayaên kun miabut ha klase ku ha eskwela. Kaganawan habaytsi ay ha langan edukasyon. “Ayin talagan dan na mairap ha tau ya mal-at ta pangarap.”

Ha ingalu ni Apu Namalyari, niabut aku ha unay klase. Miha-miha kay nagpabalay. Hin hikina ya binêg, nirêng aku. Inlabanan ku ya putug buy nagpabalay akun buu ah pusu. “Mahampat ta allu kamuyu, hiku hi Pepe Dela Cruz, labin-apat ta taun, ubat ha barangay Pulong Gubat. Mahigla ku ta nabalayan kataw, ya mestara buy kaeskwela ku.”

Pamakauli ha bali, pinarah kun naghagili hên takup ta naku ha lalê êmên mangayu. “Mahampat ta mahilêm Bapa Kanor, mangayu ku hapaêg.” Mihay paalala ya hinabi ni Bapa Kanor kangku. “Narawak ka panaun Pepe, kapalimu nin mangayu ha lalê.” “Pakangêd aku Bapa Kanor ya mangayu,” habi ku kana.

Tama hi Bapa Kanor, narawak ka panaun. Masikan na uran buy angina. Pakanawa hên ankatumba ya mangaragul a puun kayu. Dahal kan Apu Namalyari ya ankatsila a pag-asa ku. “Indu, Bapa, saupan yu ku, mandaya ana ya gamêt ku!” man-angaw aku kaban pan-têêhên ku ya ilab. Ha a mangêd da panaun, nadêg-anan akun mal-hay ya puun kayu, naputuh ha êtak. Ya gamêt ku ha wanan ay naputuh ana.

Akina muwang kaban pan-hapwatên aku ni Bapa Kanor, gamit ta saku ya pinamutut na ha lawini ku. Gintan naku ha ospital hên bayan. Tampul inbalita ni Bapa Kanor ya nalyari ha pamilya ku. Kaban nakaira aku, mihay pamilyar a boses a nalêngê ku. “Pepe, nilabi kuy anak, hinuy nalyari?” kutang ni Indu. Ana kun maitbay, nagpêrêng aku tana ta hadyay hakit.

Ha bukut hên nalyari main aral a inbalag. Indap ku nu ayin anan irap hên hakit nin kamangmangan. Ya maikit ta pamilya mu ya mairap êt ha dagih. Main êt awud, da maikit ku ya maputih a gamêt ku ha wanan. “Anak, aka man maghabi ankatanam ku ya katsibkuan mu. Ankalêlê aku ha nalyari kamu anak.” “Apu Namalyari, hênta?” pamakiingalu hên mihay indu ha kalêlêan na nalyari.

Panlumâtêng ni Bapa tsinakêh nakun bapan igêt. “Apu Namalyari, hênta anak ku êt? Hênta hiya êt? Maari hiku ta dayi ah naputuhan! Kaganawan pagsubuk buy kairapan ay pandanasên pamilya ku. Main kayan humunul? Hênta amu yan sinaupan? Hênta pinaulayan muya? Hiyan bêngat ta ankatsila ah pag-asa naên ha biyay. Hiya ya mamuu hên pangarap naên, binaw-ahan mu êt.”

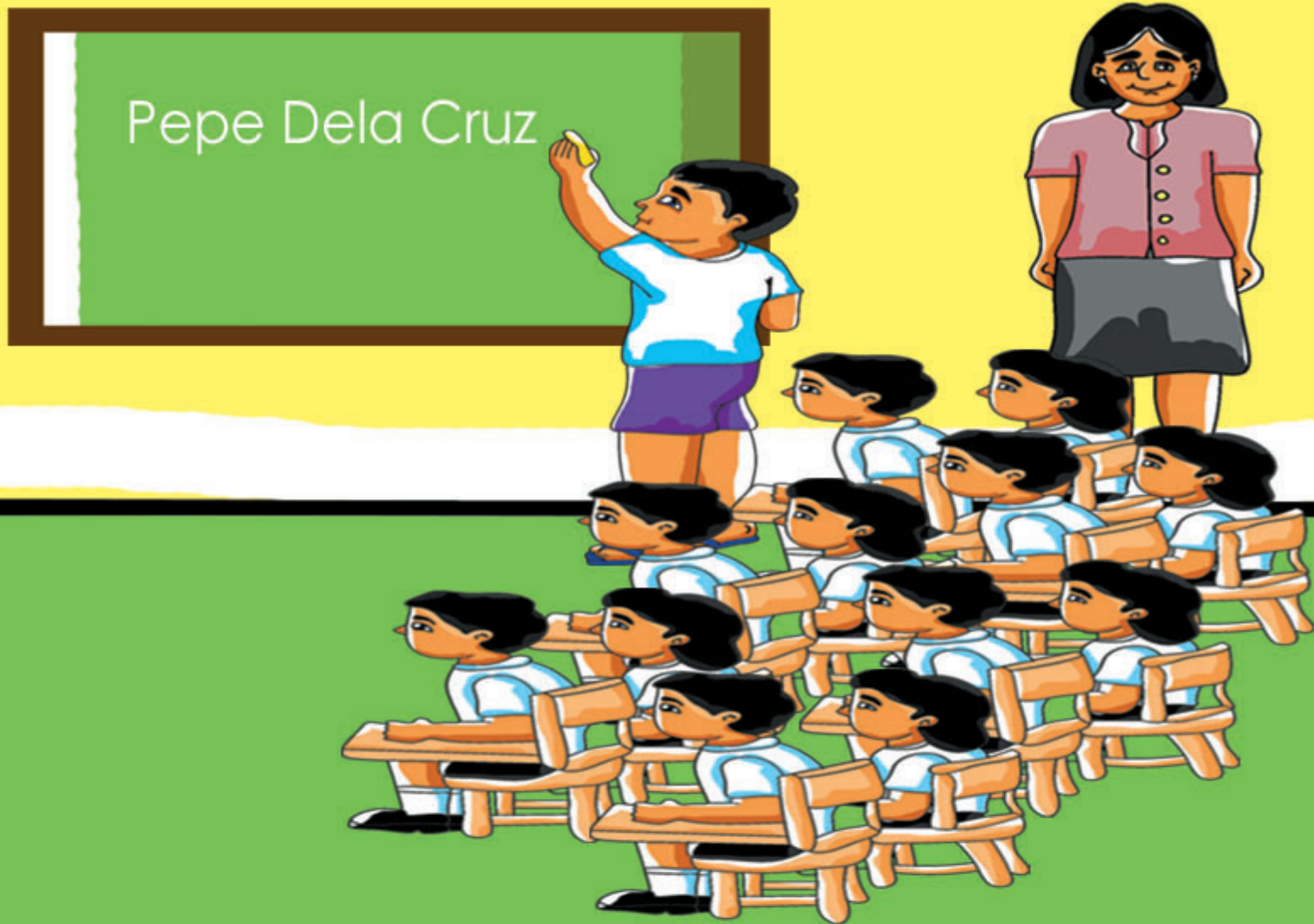

Nayari ah mihay buwan, nabawu ana ya wanan kuy gamêt. Maski atsi ku ha bali pan-ituluy ku ya pag-aral. Kingki bêngat ta sulu ku ha nariglêm a panaun. Ayin panaun na makahadlang ha pamag-aral buy pangarap ku. Nabaw-ahan man a parte hên lawini ku, buu êt ta tsiwala buy lalu akun humipêg ha pamag-aral. Ya biyay tamu ay êmên dêkêt sulu. Maski hên inumanag a indin na, main itaman nariglêm ya anpangênggan.

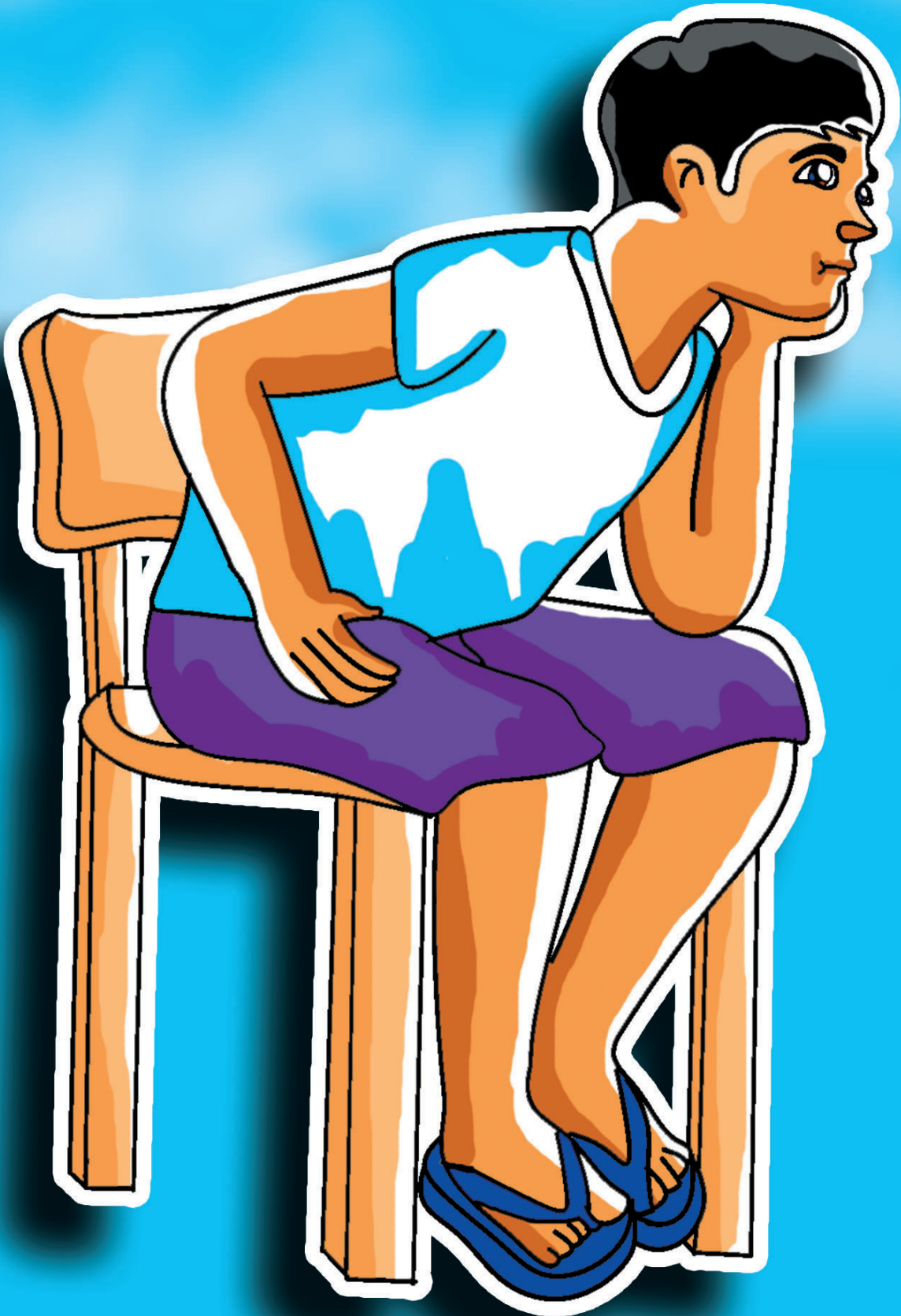

Kaibukahan, allun *test* ha eskwela. Maranun akun nimata êmên magpahuk. Panlumatêng ha pulta ay pakaêlêwan akun kaganawan ha wanan kuy gamêt. “Hinuy nalyari ha gamêt ni Pepe, hênta naputuh?” inannah hên mani kaeskwela ku. Ha panaun hapaêg, alwan ingalu ya matanam ha sarili ku. Nu ah pahalamat kan Apu Namalyari. Naputuhan aku man wanan a gamêt, nu ah buu êt ta pagsikap ku ha pamag-aral.

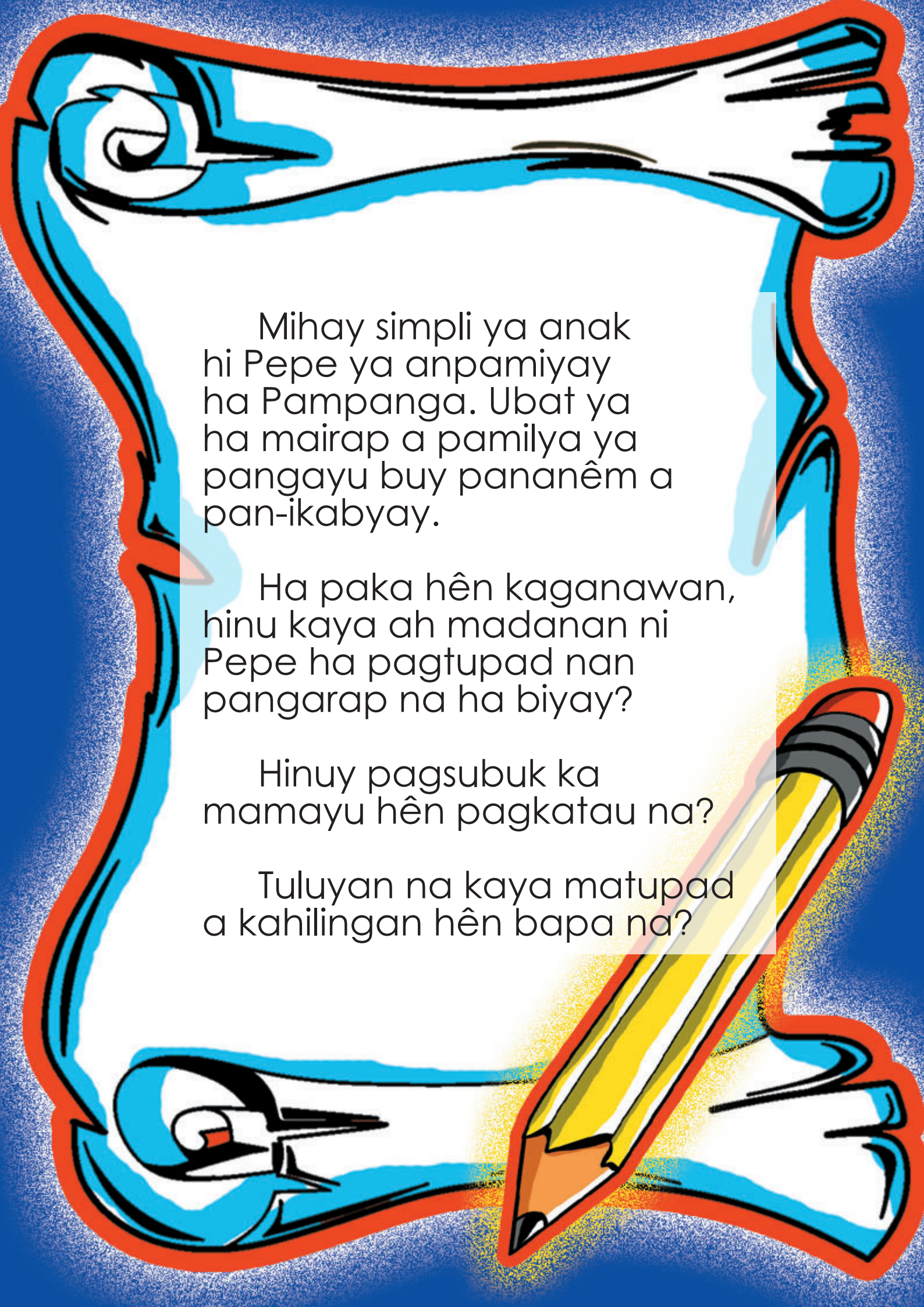
Panlumatêng mestara, kaganawan mamputug. Ya *test* ay manulat langan ha pisara. Huyut akun binêg hên manulat. Kaban palaku ku ha pisara, biglan naihipan ku hi Bapa. Hin anak kaypun patêl ku, pirmi kun ikutang, “Makanu ku kayan mihulat ta langan ku ha papel?” Ha unan pagkakataun, naihulat ku ya buu hên langan ku. “Pepe Dela Cruz,” binaha kun main pagmalhay.

PATUNGKUL HA MAIN-AKDA, MAMIALIS HABI, MAGSURI HËN HABI,
MAGSURI, TAGA-GULIS, BUY MAMILAPAT

- PERLITA P. SUPAN: Kasalukuyan manure ha
Laug Elementary School,
Laug, Mexico, Pampanga
bilang Teacher III
- MICHAEL M. GONZALES: Kasalukuyan manure ha
Sapang Uwak Elementary School
Sapang Uwak, Porac, Pampanga
bilang Teacher I
- ROBERT S. VALENCIA: Indigenous People (IP) Elder
Camias, Porac, Pampanga
- RUBY M. JIMENEZ PhD: Education Program Supervisor - LRMDS
Schools Division Office of Pampanga
- SHANE REZA M. AMATH: Kasalukuyan manure ha
Gerry H. Rodriguez High School,
Divisoria, Mexico, Pampanga
bilang Teacher I
- ERWIN H. IRUMA: Kasalukuyan manure ha
San Basilio High School
San Basilio, Santa Rita, Pampanga
bilang Teacher III

Mihay simpli ya anak
hi Pepe ya anpamiyay
ha Pampanga. Ubat ya
ha mairap a pamilya ya
pangayu buy pananêm a
pan-ikabyay.

Ha paka hên kaganawan,
hinu kaya ah madanan ni
Pepe ha pagtupad nan
pangarap na ha biyay?

Hinuy pagsubuk ka
mamayu hên pagkatau na?

Tuluyan na kaya matupad
a kahilingan hên bapa na?